

Gerillasonen

I mitten av åttiotalet kommer den lille kurdiske pojken Zanyar ensam till Sverige. Idag är han en snart trettiårig framgångsrik journalist och filmare som själv ska bli far men hans historia har hunnit i fatt honom. I centrum av dokumentären "Gerillasonen" står relationen till Zanyars pappa Taher och hans mörka minnen från tiden som gerillasoldat i Kurdistan. Zanyar är övertygad om att en förståelse av vad som hände både skall göra hans pappa mer tillfreds med livet samt han själv till en bättre far.

Filmen blir till en djupt personlig och nästan terapeutisk resa i sökandet efter en familjs historia och en frånvarande far. Men just därför också en allmängiltig berättelse om den starka och komplicerade relationen mellan barn och föräldrar.

Rekommenderad för gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Zanyar Adami var bara fem år när han kom som ensamt flyktingbarn till Sverige. Kvar i den oroliga kurdiska delen av Irak fanns hans mamma Latifeh och hans far Taher,

bägge med i kurdernas motståndsrörelse där pappan var gerillasoldat. Ett år senare återförenas familjen i Sverige men minnena från kriget och tiden isär har skapat svår-läkta sår som de alltid har undvikit att tala om.

När fadern får en hjärtattack sätter Zanyar detta i samband med pappans undanträngda känslor och minnen och han bestämmer sig för att konfrontera honom med dessa. Förmå honom att söka i minnet kring upplevelsorna av kriget, fängelsetiden och tortyren. Han är motsträvig och menar att vissa saker bör förpassas till historien. Livet måste gå vidare.

Zanyar som själv står inför att bli far ger sig inte utan försöker förmå Taher att söka hjälp, eller åtminstone öppna sig lite mer. Tills slut lyckas han få med honom på en resa till deras gamla hemby i Irak vilket blir ett känslösamt möte med det förflutna. Hemma igen söker sig Zanyar till en psykolog och får genom terapi kontakt med sina egna förträngda minnen från tiden som liten pojke och de rädslor han inte riktigt kunnat sätta ord på.

Till Zanyar och flickvännen Rebeccas bröllop kommer faster och farmor från Kurdistan. Och det blir första gången på över arton år som Taher träffar sin mor och syster. När de återvänder hem efter de lyckliga festdagarna låter Taher för första gången på länge tårarna falla, medveten om att han kanske aldrig kommer att återse sin gamla mor.

Zanyar inser att sökandet i minnena handlar mycket om hans egna känslor och behovet av att ställa fadern till svars för att han övergav honom för "kampen" när han var liten, men också för att han själv tvingades att resa ensam

till Sverige. Zanyar förstår att han egentligen har saknat sin far hela livet.

När Zanyars lille son föds syns en ny försoning och precis som Zanyar är fast besluten att aldrig överge sitt barn är han nu övertygad om att Taher skall finnas där som farfar så länge han lever. Han vill fortfarande inte prata. Men livet går vidare med en ny far-son-relation som förhoppningsvis kan bli tryggare.

Leta svar eller glömma och gå vidare

Familjen Adami är en av de familjer i Sverige som flytt från sitt hemland och som bär med sig smärtsamma minnen från krig och våld. Under många år har de inte velat röra vid dessa hågkomster. Särskilt pappa Taher har velat glömma det förgångna. Dra ett streck över det, lämna det bakom sig.

"Det är en historia man måste gräva ner. Annars blir man deprimerad", säger Taher. Hans ansikte förblir stängt och oåtkomligt inför Zanyars försök att få honom att berätta. Ofta sitter de bara tysta länge. Ibland kommer något enstaka minnesfragment fram.

Hjärtattacken som drabbar honom tolkar Zanyar som utlopp för förträngda minnen som fadern inte orkar hålla tillbaka. Zanyar ser det som en signal att både försöka hjälpa och trycka på för en förändring. Han letar efter information om posttraumatisk stress. Kanske kan hans far få professionell hjälp? Pappan är skeptisk. Hur skulle de kunna förstå honom?

Mamman bär också på jobbiga minnen från Kurdistan men är mer villig att berätta. Om hur hon och pappan förenades i kärleken till kurdernas frihetskamp. Hon känner också till en del från den tiden då Taher satt i fängelse och torterades, men det är långt ifrån allt som han har berättat. Men hon är övertygad om att han bär på en enorm smärta och sorg som det är svårt för honom att ta tag i.

Zanyars syster Kazhal tycker att han går på för hårt och vill själv inte att deras historia skall ältas mer. Hon vill leva här och nu och se framåt. Hon menar att det också handlar om faderns sätt att bevara sin stolthet. Vissa saker vill man behålla för sig själv. Det kanske helt enkelt är omöjligt att hjälpa honom på det sätt som Zanyar hoppas.

Resan till Kurdistan blir inte heller den vändpunkt Zanyar hoppas på. Men han själv öppnar sig för pappan och berättar om sina egna minnesbilder. Pappan tar på sig rollen som tröstare men visar inte sina egna känslor. Zanyar kommer till insikten: "Jag kan inte hjälpa min familj med deras historia. Det är nog snarare jag som har behövt deras hjälp."

- Vad hände egentligen i Kurdistan? Mamma vill prata men minns ingenting. Pappa minns allt men vill inte prata och systemen vill glömma det lilla hon minns. Zanyar själv menar att även de jobbiga minnena kan verka helande och hjälpa en att gå vidare. Fundera över hur de olika familjemedlemmarna tacklar sina minnen och sin historia. Varför väljer man det ena eller andra alternativet?

- Tahers historia som gerillasoldat rymmer mycket sorg och svåra minnen av våld. När han berättar handlar det mest om hur han förhöll sig rent praktiskt som gerillasoldat. Alltid redo, alltid påklädd ifall något skulle hända. Inom familjen har han velat visa upp en bild av en leende och stark fadersfigur. En bild Zanyar vill slå hål på. Genom att visa sina egna rädslor och svagheter försöker han få pappan att dela med sig av sina minnen. Fundera över hur Zanyar försöker locka fadern att öppna sig. Är han för brutal?

- Taher menar att de jobbiga minnena finns med honom vare sig han kör sin taxi genom Stockholm eller befinner sig i Kurdistan. Vad betyder minnen för våra liv? Hur fungerar glömskans mekanismer? Hur väljer vi att minnas det onda såväl som det goda i våra liv? Mår man alltid bra av att bearbeta sina minnen, eller finns det anledning att ibland förpassa dem till ett stängt gömsle? Vad har man för ansvar mot sin familj att bevara en gemensam historia?

Far och son - och far

"Jag har alltid gjort mitt bästa för att han ska bli stolt över mig." Och nog kan Taher vara det över en son som lyckats så bra i Sverige. Bland annat fick han priset som Årets för-

nyare 2005 som redaktör för tidningen Gringo.

Men behovet av faderns bekräftelse sitter djupare än så och Zanyar känner att det funnits en mur av tystnad mellan dem under hela hans uppväxt. Zanyar har förstått att fadern inte var närvarande när han föddes utan befann sig i ett oländigt krigsläger i bergen. Han vandrade visserligen till fots i tre dagar för att se sin 'vackre son' men begav sig snabbt tillbaka till bergen och striderna. Kampen kallade. Sitt första år levde Zanyar med mamman, sedan med morföräldrarna innan han, sjuklig och i behov av vård, sändes till en fosterfamilj i Sverige.

- Zanyar har bara vaga minnen av sin far när de levde i Kurdistan. Han var någon slags superhjälte som försvann lika snabbt som han dök upp. Men det har också funnits en stor sorg och känsla av att ha blivit övergiven från Zanyars sida. Vilken far kan välja att ge sig ut som gerillasoldat istället för att ta hand om sin son? Han försöker förklara det för sig själv genom att fadern kanske tyckte det var besvärligt med ett sjukt barn, eller att ett barn helt enkelt inte betydde lika mycket som den politiska kampen och ideologin. Hur beskriver han sina besvikelser över fadern i rollen som just far? Hur försöker han nå honom?

- Filmen innehåller flera intima och personliga samtal mellan far och son. Ofta i trevliga trygga miljöer som framför brasan, i bastun eller över en kopp kaffe. Ett sätt för Zanyar att rigga en gynnsam stämning för att de ska närma sig varandra och för pappan att bli mindre defensiv. Vad händer i dessa scener? Finner de varandra?

- Ett år efter att Zanyar kom till Sverige började deras gemensamma liv på riktigt. För sent menar Zanyar som inser att han har saknat sin far hela livet. Men det är först nu när han själv ska bli pappa som han vågar säga det. Det gör både att man söker sig tillbaka till sin egen barndom och vill veta mer om den, menar Zanyar. Vilka lärdomar gör han i sin relation till Taher? Vad kommer vara hans ambitioner i det egna föräldraskapet? Hur kommer Tahers relation till det lilla barnbarnet att utvecklas med utgångspunkt i det lilla vi ser i filmen?

- Föräldrar vill självklart alltid sina barns bästa. Omständigheter och förutsättningar kommer att avgöra hur väl man lyckas. Jag gjorde allt som stod i min makt för att rädda dig, säger Taher. Vad kan filmen säga oss om våra band till våra föräldrar? Vilken förståelse får vi för föräldrarnas liv i Kurdistan och den extrema situation som de befann sig i?

Minnen i bilder

"Kurdistan känns som en mörk dimma av svarta minnen som går in i varandra. Det har tagit mig tjugo år att våga åka tillbaka."

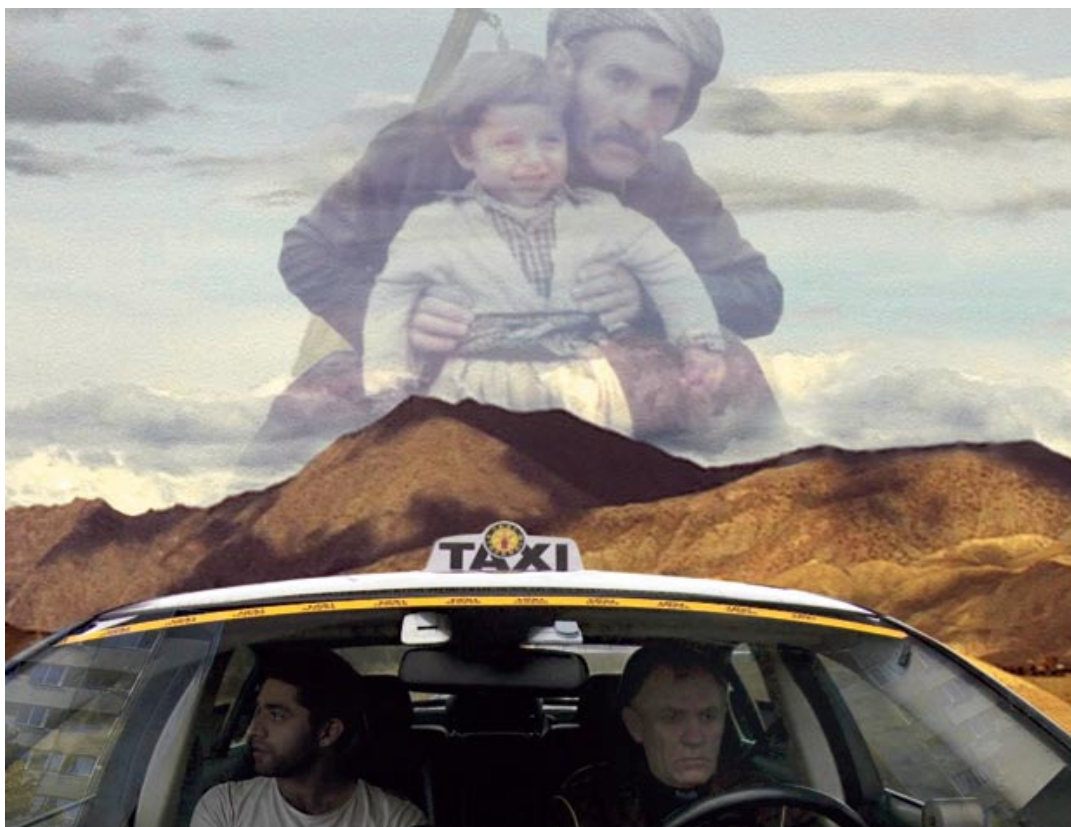
Sökandet i det glömda och förträngda blir en resa för Zanyar som handlar om att återkalla bilder och sätta ord på det han upplevt. I drömmarna dyker fragment upp som han inte vet om de är sanna. Resan till Kurdistan kastar honom tillbaka i tiden. Doften av den fuktiga jorden, bilden av en trappa ner till skyddsrummet, tjetet av sirener.

I terapin får han hjälp att söka djupare. Otäcka bilder från den klaustrofobiska känslan när bomber briserade ovanför deras gömställe, röken och doften av brand, svårigheten att andas, och ljudet av barns gråt.

Filmen är också till sin form en sammansmältning av bilder. Filmalbumens konkreta bleka foton på Taher och Latifeh som unga soldater, gamla VHS-filmer som visar gerillans tillhåll i bergen, ovedersägliga bevis på en tillvaro långt från deras trygga Stockholmsförort. Zanyars minnen så som han försöker beskriva dem för oss, är mer drömska och suggestiva. Animerade och poetiskt suddiga i blå eller röda toner. Ett sätt att konkretisera något så abstrakt och svårgestaltat som drömmar och minnesfragment. Ljudet av en helikopters surrande inleder filmen och de in- och ut-tonade bilderna av vapen eller soldater blir en påminnelse om den krigiska och våldsamma dimension som genomsyrar familjens öde.

- De skarpa bilderna från nuet ställs mot, eller övergår nästan obemärkt i, de animerade minnena som är mer diffusa, nästan 'rinnande' i konturerna. Som för att förstärka känslan av att de både är svårfångade och inte helt

tydliga. Hur arbetar filmerna med det dokumentära materialet kontra minnesbilderna och animationerna. Hur bygger man upp skräck, fasa rädsla genom det visuella? Vilka ljudbilder lägger ni märke till?

- Vad minns man egentligen från sin barndom? En stark minnesbild för Zanyar är hur han håller sin mammas kjol hårt innan han ska kliva på planet till Sverige. Hur hans hand tvingas bort, hur han förs ombord på planet och lämnas ensam. Fundera över hur filmerna gestaltar dessa minnesbilder. När vi själva ser ett foto som vi inte riktigt vet när det är taget så kan vi ändå skapa en historia kring det, eller få den berättad för oss så att det senare blir till något vi tror är ett minne. Fundera över hur vi bygger upp minnen utifrån bilder? Vad väljer man att idealisera och vad väljer man att inte se?

- Filmens nutida berättarplan utspelar sig ibland annat i Tahers taxibil, hemma hos föräldrarna men också flera gånger i ett badhus där far och son simmar tillsammans under vattnet. Fundera över varför man valt just denna miljö. Skulle ni vilja lägga någon symbolik i den känsla av tyngdlöshet som de två verkar uppleva i det blå vattnet?

- Rött och blått är två återkommande färger. Inledningens förtext Gerillasonen är i rött, medan eftertextens titel är blå. Hur tolkar ni det?

Produktionsuppgifter

Sverige, Norge 2011

Producent: David Herdies

Manus & regi: David Herdies & Zanyar Adami

Foto: Sophia Olsson Jörgen, Lindskog, Loa Bie & David Herdies

Klippning: Bernhard Winkler, Erlend Kristoffersen & Kersti Grunditz

Originalmusik: Richard Ekre Suzzi

Animation: Viktoria Berglund, Samuel Westman & Eric Ström

Musik: Richard Ekre-Suzzi, Mauricio Garay

Ljuddesign: Christian Christensen

Medverkande

Zanyar, Taher, Latifeh & Kazhal Adami

Tekniska uppgifter

Längd: 72 min

Format: dvd & VOD samt Digi Beta och HD Cam.

Ljud: Dolby 5.1 och Stereo Mix

Censur: Barntillåten

Svensk premiär: 7 oktober 2011

Distribution

Institutionell dvd

FilmCentrum, Box 17099, 104 62 Stockholm www.filmcentrum.se
bestallning@filmcentrum.se Tel 08 545 275 00

Övrig distribution

Momento Film AB, Tobaksspinnargatan 1, 117 36 Stockholm Tel
073 545 00 07, 073 508 24 18 zanyar@momentofilm.se,
david@momentofilm.se

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära mer om hur ni hittar och bokar film.

Redaktion

Andreas Hoffsten, Film & samhälle, Svenska Filminstitutet, april 2012